

September

Stadsheraut van de Stadsraad Veere

Van de voorzitter

*Oproep deelname
aan werkgroepen, rol
stadsraden binnen de
gemeente.*

Pagina 2

Zet in je agenda: **10 september 2025 volgende OLV**

Op woensdag 11 juni was de laatste Ledenvergadering van de stadsraad om 19:30 in de Korenmaat. Op de agenda stonden de Nederlandse vereniging vestingsteden, nieuwe bijdrage regeling Stads- en dorpsraden, de boomgaard en updates van de werkgroepen.

In deze Stadsheraut onder andere:

Agenda OLV 10 september

Deze keer op de agenda updates vanuit de werkgroepen en het vertrek van Gerwin Hament als bestuurslid. *Pagina 3.*

Notulen OLV juni 2025

Overzicht met de belangrijkste thema's zoals besproken tijdens het laatste OLV. *Pagina 8*

Schuttersgilden in Veere

Jan Midavaine vertelt over de schuttersgilden: Veere kende eeuwenlang drie schuttersgilden die zorgden voor de verdediging, religieuze plechtigheden en uitbundige feesten. Ze schoten op papegaaien, vierden met wijn en muziek en genoten bijzondere privileges. Ontdek hoe deze gilden uitgroeiden van krijgsmacht tot traditierijke verenigingen – en uiteindelijk verdwenen.

Woord van de voorzitter

Beste leden van de Stadsraad Veere,

De zomer is voorbij en we glijden langzaam de herfst in. Dit is geen metafoor voor het bestuurlijke proces van uw Stadsraad. Er is door een aantal bestuursleden en leden van werkgroepen bepaald niet stilgezeten. Daarover dadelijk meer.

Van de bestuurstafel moet ik u meedelen dat ons bestuurslid Gerwin Hament heeft besloten terug te willen treden. Gerwin moet in deze fase van zijn werkzame leven alle aandacht geven aan de ontwikkelingen binnen zijn bedrijf. Wij willen hem dankzeggen voor zijn belangrijke bijdrage de afgelopen jaren. Indien nodig was hij secretaris dan wel penningmeester en altijd bereikbaar voor goed advies. Het bestuur zal zich gaan beraden over de opvolging.

De gemeente en provincie bekijken de mogelijkheden tot ontwikkeling van het Mijnenmagazijn en de daarbij horende aanlegsteiger. Punt van aandacht daarbij is dat de provincie Zeeland eigenaar is van de steiger en dus mede beslist. Deze zomer vond een rondleiding plaats en mochten een aantal geïnteresseerden binnen strikte kaders hun plannen presenteren. Vanuit de Stadsraad kijkt de werkgroep Wonen mee.

Op 26 augustus organiseerde de gemeente een inloopavond om de plannen met betrekking tot de vernieuwing van de Veerseweg te presenteren. De Korenmaat zat propvol en dat geeft het belang van de plannen voor alle betrokkenen wel weer. Vooral de veiligheid van de kinderen die fietsend naar school gaan stond ter discussie. Wethouder De Jonge besloot op uitdrukkelijk verzoek van velen om opnieuw naar de tekentafel te gaan. Op korte termijn zal in overleg bekeken worden hoe nu verder. De werkgroep Verkeer, geleid door Jaap de Meester, heeft er veel werk in gestoken en als goede sparringpartner gediend voor de gemeente. Onze dank gaat uit naar de leden van de werkgroep die zich hebben ingezet en dat ongetwijfeld zullen blijven doen.

Peter van Breda
Voorzitter Stadsraad Veere

Openbare Ledenvergadering

Agenda OLV 10 september 2025

1. Opening
2. Ingekomen Stukken.
3. Vaststellen Agenda.
4. Notulen OLV van 11 juni 2025
5. Aftreden Gerwin Hament
6. Werkgroepen
7. WvttK.
8. Rondvraag.
9. Sluiting en napraten met drankje en hapje.

Zet in je agenda

Op woensdagavond **10 september 2025** om 19.30 uur houden wij onze volgende openbare ledenvergadering in de Korenmaat. De inloop is vanaf 19.15 uur met een kopje koffie of thee.

Op **woensdag 10 december** zal de daaropvolgende OLV plaatsvinden. Zet deze alvast ook in je agenda.

Zet ze in je agenda en tot snel!

CONTACT:

Secretariaat Stadsraad Veere

Adres: Warwijcksestraat 11, 4351BE Veere

Telefoon: 06-54242873

E-mail: info@stadsraadveere.nl

Website: www.stadspleinveere.nl

Stadsheraut: Nico van Rijswijk / Jeroen van de Wiel

Werkgroep wonen zoekt versterking!

Afgelopen week is de werkgroep wonen opnieuw bij elkaar gekomen en hebben we gekeken welke thema's we de komende tijd verwachten. Daarbij hebben we gekeken naar:

1. De bouwplannen in Zanddijk,
2. verkrotting van panden in Veere,
3. het Oranjeplein,
4. de herbestemming van het Mijnenmagazijn,
5. de uitstraling van de entree van Veere,
6. en hebben we ook gekeken naar de aankomende schouw met de stadsraad en de wethouder en welke thema's we als werkgroep daarbij in willen brengen.

De komende tijd verwachten we vooral veel aandacht te gaan besteden aan de bouwplannen in Zanddijk. We zoeken dan ook versterking van de werkgroep met inwoners van Zanddijk die hier graag aan mee willen denken. Ken je iemand die graag deel wil nemen in de werkgroep of wil je zelf graag deelnemen? Je bent van harte welkom! Neem dan contact op met Jeroen van de Wiel (info@stadsraadveere.nl)

Jeroen van de Wiel – Werkgroep Wonen

De werkgroep verkeer: Veerseweg

Afgelopen dinsdag, 26 augustus, heeft de 2^e informatieavond van de Gemeente Veere over de reconstructie van de Veerseweg plaatsgevonden. De aanwezigheid van de bewoners tijdens de bijeenkomst was groot. De Korenmaat zat vol, er waren zo'n 90 a 100 personen aanwezig.

De informatieavond werd ingeleid door wethouder de Jonge, vergezeld door de projectleider, medewerker groen en de verkeerskundige van de gemeente. De wethouder begon de avond met de mededeling dat alle opties nog op tafel lagen. En er is vervolgens tekst en uitleg gegeven door de projectleider en de verkeerskundige over hoe het huidige conceptontwerp tot stand is gekomen. Er is een werkgroep geweest waarin bewoners en stadsraadleden aanwezig waren. Hieruit is een conceptontwerp naar voren gekomen.

Tijdens algemene ledenvergaderingen en vanuit de werkgroep Parkeer en Verkeer van de Stadsraad Veere zijn er zorgen geuit over het huidige conceptontwerp. Dit is er een met fietsers op de rijbaan. Burgemeester Schouwenaar heeft de zorgen tijdens de laatste algemene ledenvergadering opgepakt. Ook de werkgroep heeft extra inzet gedaan om de inwoners te attenderen op het feit dat er een 2^e informatieavond zou zijn. Tijdens de bijeenkomst heeft de gemeente de zorgen van de inwoners over het plan van de fietsers op de rijbaan gesignaleerd. De algehele tendens van de bijeenkomst was toch dat de zorgen zeer groot zijn wanneer voor jonge fietsers over de hoofdrijbaan moeten fietsen en dat men zich meer kan vinden in een vrijliggend fietspad. Zeker gezien het feit dat de Veerseweg tot op heden weinig ongevallen heeft gekend.

Wethouder de Jonge heeft na een uitvoerig hoor en wederhoor van de bewoners toegezegd dat het vrijliggende fietspad toegevoegd wordt aan de ontwerpeisen.

De huidige werkgroep over het ontwerp van de Veerseweg wordt uitgebreid. Organisatie hiervan verloopt via de werkgroep Parkeer en Verkeer van de Stadsraad.

Jaap de Meester – Werkgroep Verkeer

Notulen OLV 11-6-25

Peter van Breda voorzitter, opent de vergadering en geeft het woord aan Lenie Tabbernee en Gregor Rensen, resp. coördinator en ambassadeur van Vereniging Nederlandse Vestingsteden (VNV).

Lenie Tabbernee begint haar presentatie. Stelt zichzelf voor als coördinator van de Vereniging. Ze zoekt samenwerkingsverbanden en allianties tussen andere vestingsteden en of stichtingen die de belangen behartigen van vestingsteden.

VNV kent een bestuursleden constructie, veelal burgemeesters en wethouders. Missie, actief onder aandacht brengen cultuurhistorische waarden en instandhouding en bevordering van de belangen hiervan.

3 belangrijke pijlers;

1. Kennisdeling en – uitwisseling

Vraagstukken en problematiek zijn vaak niet uniek, als er een samenwerking is dan staat men niet allen. VNV Deelt kennis en behartigt samen belangen. O.a. autoluw maken, onderhoud stadswallen. Onderhoud monumenten, stadsmuren en restauratie. Dit brengt vaak hoge kosten met zich mee. Vereist specifieke kennis en expertise. Er is een kenniswerkgroep voor beleidsmedewerkers, halen in overleg bij steden op wat er speelt, bundelt de kennis en gaan 2x per jaar een casus behandelen met beleidsmedewerkers. Dit om van andere steden te kunnen leren. Verder is er een kennisbank, toegankelijk voor ambtenaren en wethouders. Hierin kan men documenten vinden per thema en bv mbt huidige stand van zaken en problematiek in andere vestingsteden om van andere casuïstiek te kunnen leren. Verder staat er specifieke informatie in over draaiboeken. Er is zoals gezegd 2x per jaar een bijeenkomst om kennis te delen, betrokken bestuurders van vestingsteden bij elkaar te brengen en dit samenzijn wordt georganiseerd met Hollandia Netwerk Evenementen. Zij hebben 2500 leden werkzaam in toeristische organisaties. Er is 1x per jaar een nationaal symposium waarvoor betrokken bestuurders, ambtenaren en organisaties die zich inzetten voor behoud van cultureel erfgoed worden uitgenodigd. Bijeenkomsten zijn ook toegankelijk voor niet leden.

2. Belangenbehartiging

3. Gregor Rensen vervolgt de presentatie en wijdt verder uit over belangenbehartiging, wil graag meer geld vanuit gemeentefondsen voor de VNV zodat zij onderhoud kan coördineren met de vestingsteden. Er zijn beschermde stadsgezichten, maar duurzaamheid kent ook haar vraagstukken. Verzilting, inklinking en verzakkingen spelen ook een rol. Verder zijn er ook contacten met re-enactment verenigingen. Zij doen hun best om historisch accuraat te blijven maar lopen tegen wet en regelgeving aan die dat bemoeilijkt, denk aan vergunningen omtrent historische wapens. De vereniging behartigt ook deze belangen om dit soort evenementen te ondersteunen. Verder wordt er geconstateerd dat er maar een minimale bezetting is binnen de Nederlandse gemeenten om voldoende capaciteit te leveren omtrent het onderhoud en beheer van deze steden.

4. Promoten

Lenie Tabbernee neemt de microfoon over. Er zijn ook initiatieven vanuit VNV om toeristische routes te maken samen met de KNAC, (Dochtervereniging ANWB) om oldtimer-, fietsroutes en dergelijke te maken om de vestingsteden te promoten. Zij nodigt ons uit om de routeboekjes van de website te downloaden en mee te doen met het huidige aanbod van routes. Verder bied zij aan om in contact te blijven met de vereniging. Contactgegevens zijn te vinden op de website van de vereniging. www.verenigingvannederlandsevestingsteden.nl

Vragen vanuit het publiek;

5. Hoe wordt er omgegaan met toerisme? Er is elk jaar meer toerisme, ja we zijn er blij mee maar het wordt soms wat veel.

Gregor Rensen antwoord; toerisme levert veel op, aantrekkingskracht van vestingsteden is groot. Maar er is wel veel toerisme, er is maar een beperkte ruimte binnen de muren van de stad. Geeft een voorbeeld van een hotel in Brielle, pand was aanwezig, maar geen parkeerruimte. Laat men bereid zijn om buiten de stad te parkeren, ontlast de binnenstad en maak deze autoluw. Er is dus een kennisnetwerk om deze problematiek aan te kaarten bij gemeentes.

6. De VNV is voornamelijk gericht op beleidsmedewerkers en ambtenaren. De voorzitter van Vereniging Vesting Veere vraagt zich af wat VNV doet voor historische kleine verenigingen in kernen. VNV komt graag in contact met verenigingen als deze. Er worden contacten uitgewisseld.
7. Voorzitter vraagt; wie is de beleidsmedewerker van Veere voor belangenbehartiging van Vestingstad Veere; Burgemeester Schouwenaar geeft antwoord; Suzanne de Kanter is hiervoor aangewezen binnen de gem. Veere.
8. Voorzitter vraagt; het lijkt ons leuk om onszelf aan te bieden als gastheer en wij ontvangen graag de presentatie.

De voorzitter bedankt Gregor Rensen en Lenie Tabbernee voor hun bijdrage en vervolgt de vergadering met de agenda.

1. **Opening;** Voorzitter opent, excuseert zich voor het nog niet verschijnen van de stadsheraut, deze volgt op korte termijn. Notulen van vorige vergadering zijn abusievelijk niet verzonden. Worden na deze vergadering alsnog verzonden.

Verder verzoekt de voorzitter om in verband met de beperkte tijd van de burgemeester eerst agendapunt 6 door te nemen.

2. **Ingekomen stukken;** geen.
3. **Vaststellen agenda;** 2047h voorzitter stelt agenda vast.
4. **Notulen OLV van 19 maart 2025,** worden nog verzonden.

Voorzitter meldt dat Kim Geene Judith van Driel zal opvolgen als kernambtenaar gemeente Veere. Bij de volgende OLV zal Kim zich uitvoeriger presenteren.

5. Nieuwe bijdrage regeling Stads- en dorpsraden.

Status hiervan dat optie 2b van de nieuwe regeling overgenomen is door de overgrote meerderheid van de stads- en dorpsraden. Het Bestuur van de Stadsraad Veere wilde liever eerst onze leden raadplegen over dit stuk, maar formeel gezien is het beleidsstuk al aangenomen. Voorzitter leest inhoud van optie 2b voor.

Vraag vanuit publiek; hoe verhoudt dit voorstel zich met de huidige afspraken tussen Stadsraad en Gemeente? Voorzitter ziet niet veel grote verschillen en geeft het woord aan de burgemeester. Zij geeft aan enig ongenoegen te ervaren en duidt verder wat het beleidsstuk nu eigenlijk betekent. De burgemeester neemt ons even terug in de recente geschiedenis. Gemeenteraad kreeg 1.5 jaar geleden vaak te horen dat zij bevroegd werden door individuele inwoners en dat er niet altijd genoeg input via de stads- en dorpsraden kwam. Er wordt door de gemeente veel waarde gehecht aan de participatie. Daarom wil zij deze deelname van de bevolking verder vastleggen en organiseren. De gemeenteraad bepaalt, maar men wil wel samen blijven werken met de stadsraden. De stads- en dorpsraden verschillen van elkaar van intentie. Burgemeester geeft aan dat het verbod van procederen uit de stukken gehaald zal worden, want juridisch onhoudbaar. Gemeente wil een beter organisatieniveau toepassen.

Voorzitter geeft het woord aan een vragensteller. Er staat in het stuk dat de gemeente beoordeelt wat een representatieve inbreng is. Burgemeester antwoordt dat de gemeente bepaalt wanneer de participatie voldoende is. Dit doen zij om verantwoordelijkheid te nemen en om ervoor te zorgen dat kwesties afgerond kunnen worden. Uiteraard blijft er altijd nadere mogelijkheid tot inbreng en of procedures. Voorzitter begrijpt dat er aandacht wordt gevraagd voor het woord representatieve inbreng. Wat is representatief, tot hoever gaat dit? Burgemeester antwoordt dat het college een besluit neemt ten behoeve van het algemene belang.

Andere vrager geeft aan dat er is een groot verschil in omvang, structuur en karakter tussen de stads- en dorpsraden. Wanneer gemeente in gesprek gaat met Stadsraad Veere weet de gemeente dat de stad vertegenwoordigd is en dat de Stadsraad een democratisch orgaan is. Een dorps- en stadsraad moet een vereniging zijn en geen stichting. Eerstgenoemde is democratisch, laatstgenoemde niet. Burgemeester hecht veel waarde aan stads- en dorpsraden, maar gelooft ook erg in de structuur van gemeenteraad. Wenst dat die een beter luisterend oor heeft in de regio. Risico van de regeling is dat gemeenteraad bij navraag het gevoel kan hebben dat de participatie afgerond is wanneer er een gesprek is geweest met een stadsraad. Daar wil zij voor waken dat dat niet gebeurd.

Samenvattend; punt van representativiteit willen de stadsraad en haar leden graag uit het stuk hebben.

Vraag uit publiek; wie zit er in de bezwarencommissie? Geen ambtenaren van de gemeente Veere in ieder geval. De leden ervan hebben vaak een juridische achtergrond.

6. Update van de Werkgroepen

- Wonen; afgelopen maanden zijn er plannen geweest van de gemeente om voorkeursrechten te vestigen op bouwgronden in Zanddijk. Afgelopen

week heeft de werkgroep Wonen de woonmarkt bezocht. Daarin werd vastgesteld dat eventuele bouwplannen aan de Sandenburghlaan/ Veerseweg minder haalbaar zijn. Wel wordt er gekeken naar bouwplannen aan Zanddijkseweg. Met betrekking tot de ontwikkelingen rond het Oranjeplein valt op dit moment niet veel te melden.

- Verkeer; Herinrichting Veerseweg; Er heersen nog steeds vraagtekens over het huidige schetsontwerp. De aanwezigen vragen zich af of de veiligheid van het huidige schetsontwerp wel voldoet. Kan de Veerseweg niet autoluw worden? Proces is voldoende gevolgd door de stadsraad onder andere door deel te nemen aan de participatie van de gemeente omtrent het opstellen van het ontwerp. Bestuur stelt voor om gemeente te vragen of zij dit ontwerp opnieuw nader wil onderbouwen en een peiling mbt de draagbaarheid van het ontwerp voor wil uitvoeren bij de inwoners.
- Groen; Carola geeft nog een korte presentatie over de Stichting Hoogstam Boomgaard Veere / Stichting Veere, stuurt deze door. Licht het Kern Met Pit plan opnieuw toe. Stichting Hoogstam Boomgaard Veere is ingeloot. Nu is het dus belangrijk dat zo veel mogelijk verschillende mensen stemmen op de boomgaard.
- Promotie; korte oproep; we zoeken werkgroepleden! Dan kan er een goede afvaardiging komen van de inwoners van Veere.

7. WvttK.

- Glasdraad; Stadsraad geeft een tussenstand, er is nu 34% aangemeld. Aanmelden kan tot 7 juli aanstaande. 12-6 staat er een informatiebus op de parkeerplaats Kanaalweg. 17-6 inschrijf en vragenavond in de Peperboom.
- Voorzitter geeft aan dat de 4000 euro voor schoolplein geaccordeerd is en dat dit aan hen wordt toegekend.
 - Vraag vanuit publiek; inwoner woont reeds 25 jaar bij de school, is niet meegenomen het beslisproces. Omwonende gunt de kinderen uiteraard een goede speelplaats. Maar maakt zich zorgen over een herbestemming van ontmoetingsplek versus schoolplein. Wil graag dat de Stadsraad meedenkt over een goede oplossing en wil graag een goed gesprek met de school over de huidige inrichtingen.
 - Voorzitter zegt; In overleg met Wethouder Tuk en kernambtenaar is al eens geopperd om te kijken naar openingstijden om overlast te voorkomen.
- Muurtje bij de schapenkop staat op instorten, wanneer wordt dat opgelost? Er zijn foto's genomen en ingezonden naar het meldpunt waarbij gemeente aangeeft, dit is niet van ons. Eigenaar van de locatie geeft aan dat het ook niet van hen is. Kernambtenaar gaat deze kwestie oppakken.
- Molen de Koe mag niet verhuren aan toeristen, andere huizen worden wel voor toerisme gekocht. Voorzitter geeft aan dat gemeente over vergunningenbeleid gaat. Hier zal de gemeente verder op handhaven.
- Verkeersveiligheid van de Veerseweg tussen rotonde en Zanddijk wordt opnieuw onder de aandacht gebracht door publiek, dit stuk weg wordt door bewoners gezien als gevaarlijk. Hier hebben zij vele voorbeelden van. Dit verhoudt zich uiteraard ook tot de herinrichting van het andere gedeelte van de Veerseweg. De voorzitter van de werkgroep Verkeer spreekt af dat er opnieuw een schrijven naar de gemeente gaat waarin wij opnieuw de

gemeente vragen of zij met inwoners in gesprek willen gaan om een nadere onderbouwing te geven voor de keuzes. Maar de werkgroep Verkeer wil ook van de gemeente weten wat er gedaan zal worden aan de toekomstbestendigheid van de Veerseweg in relatie tot de toegenomen verkeersdrukke en het toerisme.

8. Rondvraag. – Geen punten.

9. Sluiting en napraten met drankje en hapje.

Per 11-6 genotuleerd door Jaap de Meester.

Aan en afwezigheidslijst;

Aanwezigen; 36, afschrift in bijlage.

Afwezigen; Pieter Wisse CDA

Perry de Visser SGP

Jacco van Maldegem D66

Peter Meijs PvdA

Marja Osté VVD

Leden

Ina Tromp

Katja Werner

Maurits de Brauw

Welzijn Veere

Anjesca van Keulen

Bestuur

Nico van Rijswijk

Schuttersgilden in Veere

Veere heeft in het verleden drie verschillende schuttersgilden gehad: die van de handboog, met als beschermheilige Sint Sebastiaan, de voet- of kruisboog, met als beschermheilige Sint Joris en het busse- of kolveniersgilde, met als beschermheilige Sint Barbara.

De oudste vermelding van een Veers schuttersgilde dateert van 1393, toen de kruisboogschutters deelnamen aan een schietspel in Doornik, waarvoor 48 schuttersgilden waren uitgenodigd. Toch moet het gilde al ver voor dat jaar zijn opgericht. Waarschijnlijk is dat gebeurd rond 1348, toen het ommuren van de stad was voltooid en Veere stadsrechten had gekregen. Door het uitbreken van de Hoekse en Kabeljauwse twisten in 1345, waarbij steden en edellieden met elkaar in conflict kwamen, was het hebben van goed getrainde schutters toen van groot belang. Wolfert van Borsele, heer van Veere en Zandenburg, koos partij voor de Kabeljauwen, waardoor een aanval door de Hoeken op de stad niet uitgesloten kon worden geacht. Gelukkig is dat nooit gebeurd, al vond er in 1451 bij Veere wel een zeeslag tussen beide partijen plaats.

Het verschil tussen de hand- en voetboog is dat een handboog met de hand gespannen wordt en bij de voetboog door een voet in de beugel van de boog te plaatsen, de pees aan te trekken en vast te zetten, en vervolgens een korte, dikke scherpe pijl in de goot te leggen. Om iets met de handboog te kunnen raken, is het nodig eerst uit te vinden welke trekkracht voor de schutter passend is. Vervolgens moet er veel geoefend worden. De handboog heeft het voordeel boven de voetboog dat hij lichter is en daardoor handelbaarder. Men kan er sneller mee schieten, wel twaalf tot zestien pijlen per minuut, terwijl dit er bij de voetboog maar vijf zijn. De handboog werd vroeger over het algemeen in het veld gebruikt en de voetboog om de stad vanaf de muren en wallen te verdedigen. Een goede handboogschutter was veel waardevoller dan een kruisboogschutter. In de middeleeuwen kreeg het handbooggilde dan ook in veel steden meer financiële voorrechten dan het kruisbooggilde.

Alle drie de schuttersgilden zijn door de heren van Veere gesticht, die hen ook van gildebrieven voorzag. Hierin stonden de taken van de schutters, maar ook hun voorrechten. Ze moesten de stad bij een aanval verdedigen en bij oproer, brand of bezoek van een hooggeplaatst persoon de orde handhaven. Tot 1471 moest de stad als de graaf of heer ten strijde trok uit verschillende gilden, waaronder ook de schuttersgilden, een aantal mannen ter beschikking stellen. Daarnaast hadden de schutters in de middeleeuwen ook religieuze taken: ze onderhielden een eigen kapel in de kerk en moesten meelopen in de processies, waaraan alle gilden deelnamen. Deze werden drie- of viermaal per jaar gehouden. In de lange stoet van gildebroeders liepen de schutters als een na laatste mee, eerst de kolveniers, dan de handboogschutters en tot slot de voetboogschutters. Ze waren dan gekleed in een kleurrijke tabberd (wapenrok), met op het hoofd een kaproen (plat fluwelen mutsje). In hun handen droegen ze een dikke waskaars. Een deel van hen werd op kosten van de stad gekleed.

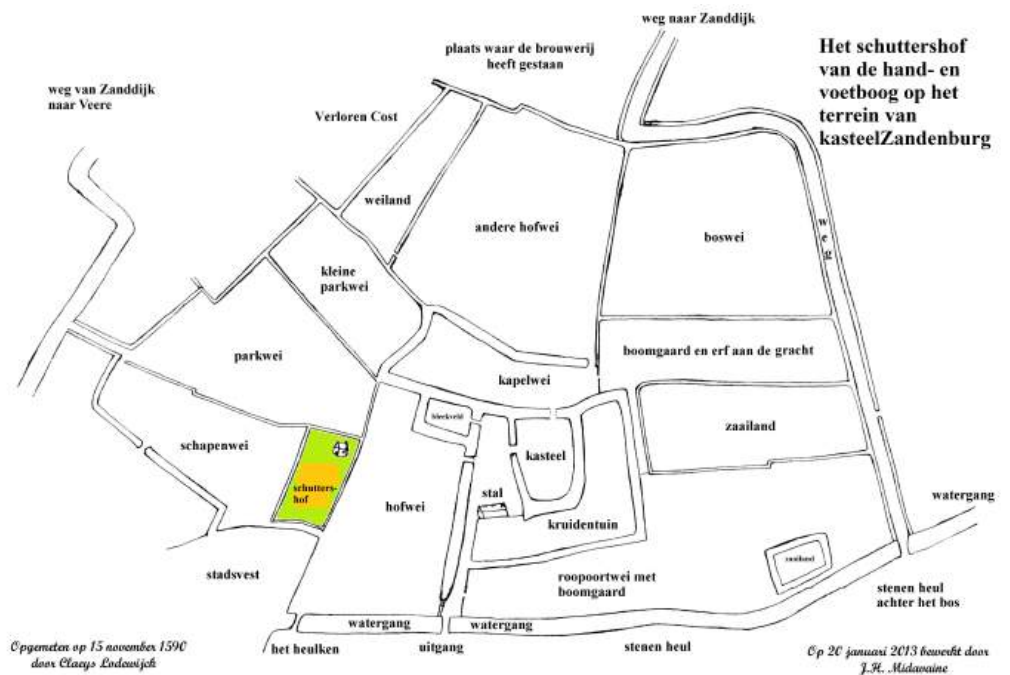
Het altaar van de handboogschutters bevond zich in de laatste van de acht zijkapellen vanaf de toren aan de zuidzijde van de Grote Kerk. Dat van de kruisboogschutters in de vierde kapel aan de zuidzijde. In de kapel van de kruisboogschutters werd op Sint-Jorisavond (23 april) 1522 een beeld van deze heilige gewijd, dat door Pieter 'de beeldesnijder' was vervaardigd.

Om tot een schuttersgilde te mogen toetreden, moest intreegeld worden betaald. Ook moesten de leden hun eigen wapenuitrusting aanschaffen. Daardoor was het lidmaatschap alleen voor welgestelde burgers weggelegd. Volgens de oudst bewaarde gildebrief van het handbooggilde moest iedere schutter een boog, pijlen,

tenminste één koker en een 'walbratsche handtschoen' (ter bescherming van de pols) in zijn bezit hebben. Ook was hij verplicht 'up Sinte Sebastiaens avondt in der Kercken ter Vesperen, ende op Sinte Sebastiaens dach ter misse ter offerhande komen'.

Bij zijn intrede in het gilde kreeg een schutter een penning met daarop aan de ene zijde het logo van het gilde en aan de andere het nummer dat correspondeerde met zijn inschrijving op de ledenlijst. Bij iedere samenkomst, zoals een vergadering of begrafenis, moest die bij de loopjongen worden ingeleverd. Zo kon men nagaan wie niet aanwezig was, of te laat was gekomen, en daarvoor een boete moest krijgen.

Om te kunnen oefenen had de heer van Veere het hand- en voetbooggilde een stuk grond ter grootte van 0,43 ha op het terrein van kasteel Zandenburg ter beschikking gesteld. Het lag aan de overzijde van de vest, ongeveer ter hoogte van waar nu het huis Stil Water staat. Tot 1593 heeft het als zodanig dienst gedaan. Op het terrein stond de schuttersdoelen, een gebouw waarin bijeenkomsten en feestmaaltijden werden gehouden. Om te voorkomen dat er pijlen in de omliggende weiden terecht zouden komen, was het schietterrein, net als in Middelburg, met bomen omringd.

Op 15 januari 1462 gaf Hendrik IV van Borsele het handbooggilde een nieuwe privilegebrief met daarin nieuwe regels. Vanaf dat moment werd het bestuur gevormd door twee dekens en een onderdeken. Deze laatste werd jaarlijks door de dekens gekozen. Het intreegeld bedroeg 5 schelling. Dat is net zoveel als een half maandsalaris van een arbeider in die tijd. De jaarlijkse contributie bedroeg 12 groot, waarvan de ene helft op Sint Sebastiaansdag (20 januari) moest worden betaald en de andere op Sint Jansdag (24 juni). Het oudste lid, de schutterskoning, de regerende en de aankomende deken waren hiervan vrijgesteld. Iedere schutter moest een boog en tenminste twaalf pijlen in zijn bezit hebben. Op het verbeuren van een boete was hij verplicht de maandelijkse schietoefeningen bij te wonen, evenals de afgesproken missen in de kerk, de processies, en de begrafenissen van collega schutters.

Jaarlijks vond het papegaaischieten plaats. Hierbij werd op een houten papegaai geschoten die op een hoge paal was bevestigd. Wie het laatste stukje eraf schoot, werd de nieuwe schutterskoning en genoot veel voorrechten tot een volgend jaar een ander hem weer opvolgde. De vrouw van de nieuwe schutterskoning kreeg die dag 's middags en 's avonds twee stedekannen wijn en twee schotels spijzen bezorgd. 's Avonds werd er uitbundig feest gevierd, waarbij ook de vrouwen van de schutters welkom waren. In 1467 namen 88 schutters deel aan dit spel. In de rekening van dat jaar lezen we dat voor het feestmaal grote hoeveelheden wijn, bier, brood, diverse soorten vlees, boter, kaas, eieren, olijven, rozijnen en zout waren ingekocht. Serviesgoed, stoelen en banken had men gehuurd.

Regelmatig hield men wedstrijden met schutters uit andere steden. Soms leidde dit wel eens tot een meningsverschil. Na een wedstrijd in 1510 moest de rechtbank er zelfs aan te pas komen om te beslissen wie de papegaai van de paal had geschoten. De Veerenaren beweerden dat zij dat hadden gedaan, maar een schutter uit Middelburg had daarna nog met twee schoten het loden plaatje waar de papegaai op was bevestigd eraf geschoten. Aardig detail is dat we uit dit processtuk weten dat de papegaai in 'Schedame' (Schiedam?) was gekocht.

In de rekening van het handbooggilde van 1467 lezen we dat het gilde toen 103 leden had, waaronder 24 door het stadsbestuur geklede tabberddragers. Hun beroepen waren heel divers, van molenaar tot bakker, maar opvallend ook veel schippers. Het gilde had dat jaar 20 pond 12 schelling aan inkomsten, die alleen uit contributies afkomstig waren. Op de feestdagen van Sint-Sebastiaan (20 januari) en Sint-Jan (24

juni) kwamen de schutters bijeen en betaalden hun jaarpenningen en boeten. Op 6 augustus 1478 bevestigde Wolfert VI de gildebrieff en schonk de schutterij het recht van de *'rieckto'*. Wat dit inhield, heb ik niet kunnen achterhalen, maar het leverde het gilde in ieder geval wel extra inkomsten op. Op 24 juli 1508 werd dit voorrecht door Anna van Borsele vermeerderd met vrijdom van accijns gedurende de twee dagen waarop het schuttersfeest werd gehouden. Ook verleende ze de schutters op 22 januari 1511 de opbrengsten van het branden van het stadswapen op de haringtonnen. Als voorwaarde daarvoor stelde ze dat het gilde iedere vrijdag op het altaar van Sint-Sebastiaan een mis moest laten opdragen. In 1592 werd dit privilege door de stad voorgoed afgenomen. Als schadevergoeding kreeg de schutterij 400 gulden.

Toen in het begin van de 16^e eeuw de vuurwapens langzamerhand meer en meer in gebruik kwamen, en de ondervinding had geleerd dat de bestaande schutterijen hiertegen nauwelijks iets konden uitrichten, richtte Adolf van Bourgondië op 1 juni 1522 het kolveniersgilde op. Het dankt zijn naam aan de kolf, het achtereinde van het geweer, dat als knots dienst kon doen. Twee jaar later kregen de schutters toestemming aan de noordzijde van de haven een eigen schuttershof te mogen inrichten. Het bestuur werd gevormd door een hoofdman en vier dekens. De hoofdman bleef permanent aan, de vier dekens werden op de dag na *'hun opschote'* gewisseld. Over hun taak lezen we in de gildebrieff dat ze: *'Samen regieren sullen 't gilde ende Capelle van Ste-Barbera metter Capellen, Altaren, Ornamenten, Juweelen, 't Hoff, lant, Renten ende andere incomsten der gilde toebehoorende'*. Het kolveniersgilde telde 32 tabberddragers, die ieder vijf schelling *'ter opschote'* kregen. Hiermee zijn de gildebroeders bedoeld die een speciale beloning van de heer kregen. Wie lid wilde worden, moest 2 groot intreegeld betalen. Binnen een maand na zijn intrede moest de nieuwe schutter een geweer, een harnas, een helm, minstens een half pond buskruit en een pond gegoten lood in zijn bezit hebben en deze voorraad steeds op pijl houden. Drie weken na Pinksteren werd er op de papegaai geschoten, en zonder accijns te hoeven betalen mochten de schutters dan twee dagen feest vieren. Wie schutterskoning werd, moest het gilde een ons zilver geven, of het geld daarvoor, waarvan een zilver plaatje met daarop zijn naam en jaartal kon worden aangeschaft dat in de doelen werd opgehangen.

Tot de reformatie in 1572 onderhield het kolveniersgilde de eerste kapel naast het transept aan de noordzijde van de Grote kerk. Ieder jaar droegen de schutters daar op de naamdag van hun patrones Sint-Barbara (4 december) een mis in op. Verder waren ze verplicht met *'haere pareuren'* (hele schuttersuitrusting) in de processies van het Heilig Sacrament, Onze Lieve Vrouwe en het Heilig Kruis op Zanddijk mee te lopen. Ook moesten ze elkaars begrafenis bijwonen. Na het overlijden van een schutter moesten de nabestaanden zijn beste geweer aan het gilde afstaan.

Maandelijks werd in de doelen geoefend, waarvoor het gilde van de heer of de stad jaarlijks 680 pond lood en 240 pond buskruit kreeg vergoed. Omdat de rentmeester van Kleverskerke, die met de uitbetaling daarvan was belast, na de dood van heer Adolf van Bourgondië hiertegen bezwaar maakte, heeft Maximiliaan van Bourgondië dit artikel op 2 juni 1548 opnieuw bekrachtigd en laten vastleggen dat aan het gilde jaarlijks vijftig gulden moest worden betaald. Uit de opbrengst van de accijnzen ontving het gilde jaarlijks 480 pond lood en 240 pond salpeter.

Na de overgave van de stad aan de Prins van Oranje in 1572 verdedigden de schutters samen met het in Veere gevestigd garnizoen de stad, die dagelijks door de Spanjaarden werd aangevallen. De drie schutterijen hadden toen samen 160 leden. Al in het begin van de strijd werd het schuttershof van de kolveniers aan de noordzijde van de haven door de Spanjaarden geplunderd en in brand gestoken. Van het provinciebestuur mocht het daarna niet meer opnieuw worden opgebouwd. Dat gebeurde pas weer in 1575 nadat het stadsbestuur het gilde hiervoor op 4 juli toestemming had verleend.

In 1572 werden op kasteel Zandenburg Franse soldaten ingekwartierd. Zij plunderden het kasteel, maar lieten de schuttershoven van de hand- en voetboog ongemoeid. Na hun vertrek werd voor het terrein een beheerder aangesteld, die er tegen betaling

van pacht ook gebruik van mocht maken. Regelmatig moest hij vrouwen uit de Mijnsherenstraat en de Warwijcksestraat wegsturen omdat ze hun linnengoed op het gras te bleken wilden leggen. Toen hij in april 1592 de schutterijen voor het gebruik van de schuttershoven pacht wilde vragen, werd dat door de rechtbank op verzoek van de dekens van het hand- en voetbooggilde verboden.

Na de reformatie in 1572 verloren de schutterijen hun officiële karakter. De militaire taken werden overgenomen door een beroepsleger en de kerkelijke diensten kwamen te vervallen. Langzaam maar zeker werden het verenigingen waarin de schietsport werd bedreven. De gildebrieven werden van alle rooms-katholieke elementen gezuiverd en de schutterij van de kolveniers heette voortaan de schutterij van de edele busse. Alleen tijdens de kermis zette het stadsbestuur nog schutters in om de orde te handhaven.

Na het voltooiën van de fortificatiewerken aan de noordwestzijde van de stad werden in 1593 nieuwe schuttershoven aangelegd, het hof van de handboog op het eind van de Mijnsherenstraat en de twee andere naast elkaar aan het Singeltje.

De dekens van het kloveniersgilde verklaarden in 1592 van de boekhouder van de armen £ 96 Vlaams te hebben ontvangen voor het maken van een nieuwe kamer in het schuttershof. In ruil daarvoor gaven ze ten behoeve van de

armen van de stad een jaarlijkse lijfrente van 6 pond tegen de penning 16 (16%). Na de reformatie rezen er opnieuw problemen over de uitbetaling van de vergoeding voor de maandschoten. Pas toen de gildebroeders konden aantonen dat ze daar volgens hun privilege recht op hadden, werden ze weer vergoed.

Het bevel over de drie schutterijen werd na 1593 gevoerd door een kapitein, een luitenant en een vaandrig, waarbij nooit twee officieren lid van dezelfde schutterij mochten zijn. Na het overlijden van één van hen werden de twee anderen in rang bevorderd en moest een nieuwe vaandrig worden gekozen. Op deze wijze kwamen alle schutterijen aan de beurt om een kapitein te leveren. Daarnaast had iedere schutterij zelf ook nog twee sergeanten.

Na een grote reorganisatie in 1660 kreeg iedere schutterij een van oranje armozijn (een satijnachtige stof) gemaakt banier. De bovenzijde toonde de gekleurde wapens van de markies en de stad, die met een goudkleurig lint met elkaar waren verbonden. Erbij stond dezelfde tekst als Willem van Oranje op de strooipenning had laten graveren die hij in 1581 bij zijn inhuldiging als markies vanaf het bordes van het stadhuis in het publiek had uitgestrooid: *'Nodus Indissolabilis'* (onverbrekelijke knoop). In het midden van het banier stonden drie cirkels met in ieder het wapen van een van de schutterijen, met erbij de tekst: *'Senatis Populusque Verianus'* (de raad en het volk van Veere). Uit de drie hoeken stegen vlammen op

waartussen enkele gouden oranjeappels.

De banieren werden in de wapenkamer op het stadhuis bewaard, waar ook de spies van de kapitein, de *'partisaen'* (?) van de luitenant en de hellebaarden en trommels werden opgeslagen.

Na deze grote reorganisatie werden de schuttershoven verpacht, het hof van de edele busse voor £ 10 : 10 : 00 gr. Vlaams per jaar als herberg. De herbergier mocht op zon- en feestdagen geen muziek laten maken en er mocht die dagen niet gedanst of toneelstukjes worden opgevoerd.

In 1653 telde de schutterij van de edele busse 114 leden, in 1710 48, terwijl er in 1738 slechts 19 meer aanwezig waren. Om de liefhebberij in het schieten te bevorderen besloten de regenten iedere dinsdag bij elkaar te komen om naar de gaai te schieten. Om de fraai vergulde houten vogel,

die in 1698 was vernieuwd, te sparen, zou men voortaan in de plaats daarvan een tinnen exemplaar gebruiken.

Nadat de drie schuttersgilden in 1661 hadden besloten een groot schuttersstuk te laten schilderen, werd Abraham de Vos door het stadsbestuur tot vaandrig aangesteld. Helaas is dit schilderij, evenals de portretten van de schutters die in de doelen hingen, in de loop van de tijd verloren gegaan.

In de tweede helft van de 18^e eeuw was het gebouw van de handboogschutters in de Mijnsheerenstraat in zodanig slechte staat dat men bang was dat het dak zou instorten. Met vrijwillige giften van regenten en leden kon het worden gerestaureerd. In 1766 rooide men de bomen in de tuin en werden de jaarpenningen verhoogd. In 1779, toen het gilde 53 leden telde, bracht men een nieuwe grote zaal aan in het gebouw. Erin kwam een wit marmeren steen met het wapen van de schutterij met eronder het volgende door ds. Bruining geschreven versje:

*'Ik neigde reeds ten Val, door Schulden zwaar Gedrukt,
Maar eensgezind beleid heeft mij 't Gevaar Ontrukt:*

*Hebt dank, O Schutters! die van Schuldt mij hebt ontheven,
Zoe blijft uw Spreuk in kragt: dat Eendragt magt kan geven'.*

In mei 1772 stopte het kruisbooggilde met gaaischieten en werden de spelregels bij het handbooggilde vernieuwd. Voortaan werden voor het afschieten van delen van de papegaaï ook geldprijzen uitgelooft. Er mocht alleen met stomp gehoornde pijlen worden geschoten. De kosten om aan het spel deel te mogen nemen bedroegen 6 schelling 8 groot. De overige ingezetenen van de stad en officieren van het garnizoen mochten tegen betaling van het inleggeld er ook aan deelnemen. Hierin kwam in 1790 verandering nadat de schutters veel kosten hadden gemaakt om hun gebouw op te knappen. Men besloot toen dat alleen leden mochten schieten en officieren tegen betaling van 1 pond honorair lid konden worden.

In 1788 schonk Johannes Moser, deken van het handbooggilde, het gilde een Chinese boog met vier pijlen die hij als kapitein op een Oost-Indiëvaarder mee naar huis had genomen. Ze werden in de nieuwe schutterszaal aan de zolder voor de schoorsteen opgehangen.

NAAMLYST DER HEEREN REGENTEN EN VERDERE LEDEN VAN HET EDELEN HANDBOGENHOF, TE VERE, over den Jaare 1790.	
OP ZEKEREN. 1765 <i>de Heer</i> Mr. Johannes Marinadin. KONING. <i>de Heer</i> Michiel Bastiaanse. <small>Zijn de officieren van de G. S. H. van de St. Al. 1770. van den Jaare 1790 gecommitteerd tot een deel gemaakte naam, gecommitteerd van het G. S. H. van de St. Al. 1770.</small>	1775 Johannes van Tilders, <i>Corn. de Deken.</i> — Jacobus la Gra. — Adrian van der Geff. — Cornelis Kinnad. 1776 Aarmout de Wolf. 1777 Marinus Lurkus. 1778 Pieter Verbeek. 1781 Dingsman Hallerswaard. 1782 Willem Roemm. 1783 Jehan Boddiers. 1784 Cornelis Marinus van de Graaf. 1785 Hans Jarry Wolf. — James Murray, <i>Jesuit.</i> — Peter Jackson. 1786 Mr. Stephanus Adria. Verriens van der Louf. — Pieter Ingelée. — Johannes de Steur. 1787 Mr. John Mirinus Chalmers. 1788 Francis Smith. 1789 Jehan Jacob Schaldien. — Coryn de Neve. — George John Gregory. — Willem de Nere, <i>Jesuit.</i> — Jan Kool. — Jan Anthony Arlsach. 1790 Jan Bernard Laurent Pompevan Meerdervoort — Leonardus Cornelius Gregorie. — Jehan Willem Boof.
DEKENEN. <i>de Heer</i> Jan Bastiaanse, <i>Regent de Deken.</i> — Mr. Maria Stephanus van der Louf, <i>Reg. Deken.</i> — Anthon de Puyet, <i>aankomende Deken.</i> — Johannes van Tilders, <i>Corn. de aensk. Deken.</i> — Hebricht Roblyn, <i>afgaande Deken.</i> — * * * * * <i>afgaande Deken.</i> DE HEEREN LEDEN NA DE JAREN RUIMDE JAAROMTE. 1734 Jan Bastiaanse, <i>Deken.</i> 1735 Jacobus Kermans. — Cornelis Adriaan Reynaarts. 1736 Mr. Johannes Marinadin, <i>Overschiet.</i> 1750 Jan Sverius Halliman. — Michiel Bastiaanse, <i>Koning.</i> — Nicolaas Bleder. 1751 Willem Marinadin. — Mr. Maria Stephanus van der Louf, <i>Deken.</i> 1752 Anthon de Puyet, <i>Deken.</i> 1757 Mr. David Peter de Mauregnaak. 1770 Jan de Brayne. 1772 Pieter Haak Steenhart. — Cornelis van Tilders. — James Murray. 1773 Lambertus van Groenovegen. — Thomas van der Haard. 1774 Hebricht Roblyn, <i>Deken.</i> — Florentius Sturman de Graepin.	CONCHERGE. 1789 Wouter van Pruym.
Te VERE Geleids, by C. M. van de Graaf, Schiedrucker wicenters op de Markt.	

Rond 1785 kwam het schuttershof van de voetboog in bezit van de stad. Op 23 april 1798 werden door het Rijk alle gilden in het land vervallen verklaard, waaronder ook de schuttersgilden.

Enkele uren voor de Engelse invasie op 31 juli 1809 liet de commandant van het Veerse garnizoen het schuttershof van de handboog uit voorzorg in brand steken. Een jaar later werd de ruïne en het terrein voor fl. 704,95 verkocht. Met het verdelen van dit bedrag onder de leden kwam er een eind aan deze schutterij.

Tijdens de Franse bezetting (1811-1814) werd een deel van het schuttershof van de edele busse door de Franse genie in de nieuw aangelegde vestingwerken getrokken. Op 16 april 1817 werd het samen met 'desselfs huizing, kolfbaan, boomgaard benevens

drie en tagtig roeden lands' voor fl. 402,- aan Cornelis Kleynepieer uit Vrouwenpolder verkocht. Het provenu werd gebruikt om een deel van de op het hof gevestigde schulden af te betalen. De laatste schulden werden afbetaald nadat het gilde een schadevergoeding had gekregen voor het in beslag genomen deel van het hof. Het kleine bedrag dat overbleef werd onder de leden verdeeld.

Na het vertrek van de Franse overheersers uit ons land in 1814 en de terugkomst van de Prins van Oranje werden in diverse plaatsen, waaronder ook in Veere, de schuttersgilden weer nieuw leven ingeblazen. Ze leden aanvankelijk een armelijk

bestaan omdat men vreesde bij de Nationale Garde of de Kustwacht te worden ingelijfd.

Uit een beschrijving van de gemeente uit 1825 weten we dat er toen in Veere nog een bloeiende schutterij bestond. Ze telde 21 leden. Tot haar bezittingen behoorden een zilveren papegaai, die al in 1522 bestond en 4 zilveren schildjes, die afkomstig waren van leden die de vogel hadden afgeschoten. In het stuk lezen we ook dat de schutterij van de voetboog al ruim tachtig jaar geen eigendommen meer had.

Door overlijden en verhuizen van leden, en geen nieuwe aanwas, daalde in het tweede kwart van de 19^e eeuw het aantal schutters zo snel, dat er een eind aan het laatste schuttersgilde kwam.

Tot slot kan hier nog worden vermeld dat op 14 oktober 1881 de schietvereniging Prins Hendrik werd opgericht. In april 1930 werd ze weer ontbonden. De medailles en archiefstukken werden overgedragen aan de gemeente.

Jan Midavaine

Illustraties:

Hof van het St. Sebastiaans- of Handbogengilde buiten de voormalige Seispoort in Middelburg, 1541-1572. Detail van een litho, uit: G.N. Stoppelaar. Het Schuttengilde van den edelen handboog confrérie van St. Sebastiaan te Middelburg, pag. 28.

Het terrein van kasteel Zandenburg, op 15 november 1590 opgemeten en in kaart gebracht door Claeys Lodewijck. Bewerkt in 2013 door Jan Midavaine.

Het schuttershof met schuttersdoelen van de handboog op het eind van de Mijnsherenstraat. Detail van de plattegrond van Veere door Johan Bleau, 1649. (Collectie J.H. Midavaine).

Gedreven beker met deksel en voet van verguld zilver van de Veerse schutterij van de edele busse, eerste kwart van de 17^e eeuw, hoogte 36 cm, diameter 10 cm, gewicht 667 gr. Op de bokaal de namen van de overdeken en dekens. Op het deksel een Romeinse lansdrager met afgebroken lans (waarop mogelijk een vrijheidshoed heeft gestaan) en een schild waarop het wapen van Veere en opschrift. Op de kelk gegraveerd twee handen in elkaar en de wapens van Willem III en van Veere. Daarboven opschrift. Op de voet een granaat. In de beker een ridder met paard en schild. Meesterteken: zwemmende dolfin. (Rijksmuseum Amsterdam).

Voorzijde van de gildepenny van de Veerse schutterij van de edele busse anno 1623. In het veld het bourgondische vuurstaal, waarin twee vuurroeren of geweren steken, door drie groepjes kogels omgeven, waaruit vlammen schieten. Op de plaats van het vierde groepje het wapen van de heren van Borsele. Omschrift: VALEANT – QUI – INTER - NOS - DISSIDIUM A° 1623 (Laten zij heengaan die onder ons twist zoeken. (Collectie J.H. Midavaine).

Ledenlijst van de schutterij van het handbogenshof, 1790. (Zeeuwse bibliotheek).

Een Veerse schutter uit het eind van de 18^e eeuw.

Foto van de twee voormalige schuttershoven aan het Singeltje. (Foto J.H. Midavaine circa 1985).

Voor- en achterzijde van de penning van de Veerse schietvereniging Prins Hendrik (1881-1930). (Collectie J.H. Midavaine).